

Муасир кәндін социал портрети

АБАДЛЫГ ҺӘВӘСИ

Җазычынын тейдәри

ЕЛ багчасында өкнлән һәр ағач бир өмрүн нагылы, өфсанәси әә хәтирәси кими җашайыр.

Бөлкә буна көрә дә догма әл-обамызын кәзәлликләри халгын ән бәјүк вәр-дәләтн, хошбәхтилик кими җүзилләрин, минкләрин дөјишнәлмәз мөзәүсуна дәнүб. Бөлкә буна көрәдир ки, һәр дөфә јола чыханда көзүмз төзәлик ахтарыр, јол гырагында өкнлән ағачдан тутмуш тикнлән биналарадәк, салынан кәндләрә, шөһәрләрәдәк һәр шөј үрәјимиз җәриндән ојнадыр. Чүнки бунларын һәрәси артыг бир өмрүн, бир нәслин тәләјинә јох, Вәтәнин тәләјинә җазылып, үмуми хәзнәгә дахил олур.

Бөлчә, торпаг үстә җаранән нә вәрәсә көрпүгә дәнүр: бизи сабаһымызла, көлә-чәјимизлә, вәрисләримизлә көрүшдүрәчәјинә көрә сөһрә, мүгәддәслигә бүрүдүр. Бу һиссләри һәр биримиз дәнә-дәнә җашамышыг. Азәрбәјҗан торпагында гурулан һәр әбидә, тикнлән һәр бина, чәкилән һәр тәзә јол үрәјимиз бәлә сәһрли хошбәхтилик дүјүсу илә долдурур әә тәзә дә өз һиссләримизни башгаларыјла бөлүшдүрмәк истәјирик.

Бакынын Гарадаг рајону өрәзисиндән чәнуба доғру кәдән јол әлә илк андан — мухтәлиф рајонләра узанан маршрутларын башлангычыннан хош өвгәт јарадыр әә сонра нәчә-нәчә километр јолу бу өвгәтлә өтүрсән; чәтикликләр даһа һеч кәзә көрүнмүр дәл. Хәзәр боју мүрәккәб гурулушу, сәнәгә вә коммуникасија хәтләрини чалын-чарпаз кәшидәји җәрләрдән кәчән бу јол сон илләрдә муасир сәвијдә јәннән гурулушдур; икитерәфли ишләк мажистраллар руһу гәнәздәндир. Ону арзулайырсан ки, каш бу јол Астараја вә Гагага гәдәр әлә бөлчә узанајды; онда көр нә гәдәр гәзәнни гарышысы алынар, нә гәдәр вәхт иткиси арадан галхәрды.

Һәрә кәдирсәнә кет, о јер һаггында илкин тәәсүратын бөлчә јолдан бошланачаг.

АРАЗ үстүндән сон илләрдә салынымыш көрпүдән әдләјиб Имишлигә кирәндә јол абадлығынын нә дәмәк олдуғуну бир даһа илсә өладим. Чүнки Аразын сол саһили илә сәг саһилини бирләшдирән вә Загафгазијдә бу типли ән узун көрпү сәјилән Араз көрпүсү Имишлик кәндләрини узун әзијәтләринә сон гојуб. Бир вахтлар шөһәрлә јән-јәнә јәрләшән, ләкин Араз сәһрәдәнин әдләјә билмәјән кәндликләр рајон мәркәзинә кәлмәк үчүн 60 километр јол кечирдиләр, јарым күн вәхт итирдиләр, инди көрпү бу мөсәфәни нјирми дөфәдән чоғ гысалдыб. Аразын сагыјла солуну, Муганла Милли бир нәчә доғиғәлик вәхт ајырыр. Инди Аразын һеч олмаса бирчә көрпүсү вәр ки, үстүндән маневәсиз кәчирсән! Имишлинин Аразы сәһрәдә Аразы дөјил, бөллуғ, хәјир-бәрәкәт кәтирән, әзәд, сәһрәдәсиз Араздыр!

Араздан әдләјән јол шөһәрә кирәндән сонра шәхәләри; бурда бир сыра башга шөһәрләримиздән фәргли, төкчә ана јолларын — мажистралларын абадлығына үјмүрләр, шөһәрин бүтүн өсәс күчәләри сон илләр јәннән гурулуш вә абадлашдырылып.

Јолларымызә, шөһәр вә кәндләримизә ајрыча бир кәзәллик вәрән, онларын симасына бәһзәрәзиләк кәтирән хырда мө'марлығыдан һәмишә чоғ данышылып. Јахшы ки, сон илләрдә 'бу сәһдә дәнүш' јараныб; Бакынын күчә вә мөјдәнләрини, автобус дәјәнәчәгләрини, ушаг ојун кушәләрини, јол ајрычларыни, тичәрәт мәркәзләрини бәзәјән, хырдават мағазаларыны кәзәлләшдирән вә сәлигә-сәһманә салан, шөһәримизни симасында халг руһуну даһа дә күчләндирән бәлә мө'марлыг нүмунәләри инди рајонларымызда дә күтләвә һалда тиккиляр. Гәдим мө'марлыг әбидәләрини бәрпә әднб, муасир шөһәр һәјәтынын кур ахарына гошмаг вә һөһән әбидәләрә үјүн јәни тиккиликләр учалтмаг кими бир нәчә ил өвәл гәдим Көчдәк, сонра икә Шәки, Нахчыван, Загатала, Ләнкәран вә башга шөһәрләримиздә јаранымыш ән'әнә инди республикамызын һәр јериндә бәјүк бир вәзг, истәк вә сәришә илә дәмәк өтдирилир.

Инди Кировабады бәлә әбидәләрсиз, јәни Көчдәк муасир гапылары вә мө'марлыг әбидәләри олмадан, Шәкинн кирәчәјиндәки дәрвәзаләр вә гадын һәјкәлини гәсәвәрә кәтирмәдән дүшүнмәк чоғ чәтидир. Имишлигә кәләндә дә илк нәвбәдә фикримиз чәкән јолүстү дәјәнәчәгләр вә булаглар олду. Булаг тикмәк, кәлкәләнә-кәк дүзәлтмәк ән'әнәсинин Азәрбәјҗанда нә гәдәр гәдим олдуғуну јәдә сәлмәгә әһтиҗәт јохдур. Төкчә ону дөјим ки, биздә вахтлә һәр булагын өз әди олуб; чүнки онларын һәр бирини көзү бир гагыкәш әлә ачылып. Сон вахтлардә әлә бил булагларын јәни һәјәты башланыб, нәгмәләри курлашыб. Јоллар боју бир-бирини төкрәр өтмәјән булагларын һәмисыны јән-јәнә дүз-мәк мүмкүн олсәјди, миксисиз бир сәһт сәрҗис јаранарды. Нәм дә бу әбидәләри кәзәллик чоғ сәдә јолләрә, әди матери-аллардан — чәј дашы вә гырмызы кәрпичдән јараныб. Бу булаглар халгын јарадычы тәфәккүрүнүн вә милли мө'марлыг өр-нәкләримизни һүдудсузлуғуну, түкнәмәз-лијини бир даһа кәстерир. Бу булаглар, јолүстү дәјәнәчәгләр Имишлидә дә чоғдур вә онлар әјри јәрләрдәкине бәһзәмир. Санки гәдим төрәкәмә хәли-хәлчәләрини әјнидир, даша-диварә кочуб вә һәрәсинин өз ранки, өз чәзибәсә вәр.

РАЈОНЛАРЫМЫЗДА китаб өвләрини, ајаршүнаслыг музәјләрини, шәһ-мәт мәктәбләрини тиклимоси ән'әнәси дә әјрыча сәһбәтдир. Бу, мән дөјәрдим ки, јарыша чәрилик. Хәјәлән көз әнү-нә кәтирәндә бәлә һәмн музәјләрин, китаб өвләрини һансы биринсә үстүнлүк вәрәдә чәтиклик чәкирсән. Имишлинин кирәбәти мәркәзиндә дә китаб өви, музәј, шәһмәт мәктәби, тичәрәт мәркәзи, шәдлыг өви вә с. хусуси јер тутур. Умумијәтлә, гәдим шөһәрләримиздә бәлә мәркәзләр чоғдан мөвчуд олдуғунә көрә јаранмыш-ләрә сәјкәниб, иши давам өтдирмәк әсәндир. Ләкин Имишли кими, сон вахтларадәк һәлә өз симасыны тапа билмәјән, әди бир әрән шөһәриндә бәлә мәркәзи јаратмаг чәтидир.

Рајон партија комитәсинин биринчи кәт-иб Г. Исмајилзәдә јолдашла бу бәрәдә сәһбәт өдәркән әјдин олду ки, шөһәрдә бүтүн тикinti-абадлыг ишләри кәшиш план үзәрә апарылып. Бу ишә республикамызын тәһимыш мө'мар вә һәјкәлтәрәшләри дә чәлб олунмушлар.

Истә'әдәли һәјкәлтәрәшләримиздән республика Дәвләт мукафаты лауреаты Ибраһим Зейналову рајонда тәз-тәз көрмәк оләр. Имишлинин мәркәзи мөјдәниндә В. И. Ленинн өзәмәтли гранит һәјкәли учалыр. Бу әбидә Ибраһим Зейналову јарадычылыг үтурларындыр. Әбидә мө'мар һәфиз Гәйбәровун кәмәји илә үчәд-дильб.

Мәркәзи мөјдәнә вә В. И. Ленинн әбидәсинә баһәдә фикрләшдирдим ки, корунур, рајон мәркәзләрини планлашдырып-

масыны вә гуручулуг мәсәләләрини үчүн-чү-дөрүнчү дәрәҗәли мütәхәссисләрә тапшырмаг вәрдишнә чоғдан сон гојулмалы иди. Чүнки бәлә сәһткарларын өкәсијәти бу ишә, өз дилләри илә дәсәк, «кәнд, рајон, өјәләт сифәрншләринә» чоғ вәхт әсл јарадычылыг ишн кими јох, гәзәнч мән-бәји кими бахырлар. Бәдин фондуң «кө-мөји» вә «һимәдәслигә», дәмәли, мөс-үлијәтсизлији нәтиҗәсиндә бу чүр «сифә-риш сәһткарлары» јәгыншдан сонра көбә-лөк кими әртир. Зијән чәкән, удузан икә бизим кәндләримиз, рајонларымыз олур. Колхоз вә совхозларын баһа гијмәтә ал-дыглары зәвгүсз көчүрүнә портретләрә, шәкилләрә, сүҗәтли тарихи таболлар әди-нә рајон музәјләринә сәтилимиз гатмағ-рышыг, нашы рәнҗкарлыг нүмунәләрини ба-хәндә һансымыз өсәбиләшмәмишкн! Сон вахтларадәк бәлә мөс'үлијәтсизлик, баш-дәнсәвдулуг бәјүк Вәтән муһарибәсиндә һәләк оланларын хәтирәси кими мүгәддәс бир мөзәүја мурачәтдә дә өзүнү кәстә-рирди. Кәндләримиздә әди кәпсән «ја-пылмыш» нә гәдәр басмағәлиб «хәтирә ан-самбллари» вәр! Онларын мүәллифләри кимләрдир! Әсл сәнәгә; јарадычылыга дәх-ли олмәјән, тәсәдуфи әдәмләр! һалбуки һәр зоһадә өз төкрәрсиз шәдәвләрини јә-ратымыш Азәрбәјҗан милли мө'марлығын бәјүк ән'әнәләри нәзәрә алынмадан бәлә әбидәләр бина әдлә билмәз, гурулса дә һеч бир бәдин вә ичтимән дәјәри олмәз!

Көрүнур, бу зәруратин нәтиҗәсидир ки, сон вахтлардә һәмн зәвгүсз ишләрә гар-шы чоғунун һеч али тәһсилә дә олмәјән, гәјри-профәссионәл, ләкин милли мө'мар-лыг ән'әнәләринә јәхнндән бағлы олан јерли усталарын бир-бириндән кәзәл әби-дәләри јараныр. Рајонларымызы бәзәјән хырда мө'марлығын чоғу дә мөһз онларын өмәјини нәтиҗәсидир.

ИМИШЛИ шөһәринин мәркәзиндә И. Зейналовун үчәлтидыг кәзәл әбидәгә баха-баха дүшүнүрәм ки, сәһткар-ларымызын рајонларымызла бәлә јарады-чылыг өлгәси икитерәфли хәјир вәјир. Бу, мүәллифләр үчүн дә бәјүк сәһт мәк-тәбидир. Ахы, кирр дөјил ки, бәстәкар-ларымыз, рәссамларымыз, кинематографы-ларымыз арасында Бакыдан кәнарә чых-маанлар чоғдур. Анла, мәктәб, сонра дә Мәскавдә, Ленинграддә төһсил... Рајонлар-дә өләгә икә онлардә сәһт үчүн ән вәһиб шөрт олан милли руһу, торпаг, Вәтән дүј-гүсуну ашылајыр, мөһкәмләндирир. Әзлә-рини өзләринә даһа јахшы танытдырыр.

Имишли шөһәриндәки бир сыра тикки-ләри мөһз бәлә јарадычылыг өмәкдәшли-гынын үгүрлү нәтиҗәси сәјмәлијыг. Мәр-кәзи мөјдәни ајры шөһәрләрдә көрмәди-јимиз кәзәл кәшкәләр бәзәјәр. Шөһәрин музигили фәввәрәсинә Бакынын өзү дә гыб-тә өдә биләр. Азәрбәјҗан халг музигиси-нин, ән кәзәл нәгмәләримизни сәдәләри илә чәгләјән, рәгс едән өләән фәввәрә шө-һәр өмәкчиләринин сәвилми истираһәт ку-шәсинә чәрилик. «Әмәк мөморналы», СССР-нин 60 иллији шәрәфинә хәтирә ән-сәмбли, «Једди кәзәл» фәввәрәси, Дөјүш шөһрәти музәји...

Хоша кәлән чәһәт будур ки, шөһәрдә мө'марлар һәр бинанын, һәр бир тикки-лин өз симасыны тапмағә чалышырлар. Нәм дә бу, төкчә мәркәзи мөјдәнә, дөјәк ки, музәј типли биналарә анд дөјил! Уғур-лу мө'марлыг һәлли тичәрәт мәркәзини дә, «Муган» ресторанын дә, «Һөјәндәрләр сәрајы»н дә, һәттә пәмбәгитмәзләмә зә-вәдуну дә башга бу типли тиккиликләрдән фәргләндирмишдир. Шөһәрин абадлыг иш-ләриндә диггәти чәкән бир чәһәт дә ти-кинтинин комплекс шәкилдә апарылмәси-дир. Бурдә јашајыш биналарынын тикин-тис ичтимән-ишкәти биналар илә әһнәк-дәр бир шәкилдә кәдир. Рајон прокурор-луғунун, дөвләт банкынын, мөһманхананын, пионәрләр өвнини, машын-һәсәбләмә мәр-кәзини гошулуғундә һәр бириндә 160 әилә јашајән бир нәчә бешмөртәбәли јә-шәјыш өви вә он алты әвиләк ишкәтән кичик јашајыш өвләри тиккилиб.

Бүтүн бунларла јанашы, абадлыг вә јә-шилләшдирмә ишләринә дә хусуси бир гагыкәш нисә олунур. Шөһәрин, дәмәк олар ки, бүтүн күчәләриндә муасир шөһәрсәл-мә мөдәнијәтинин төләб өдәјиш шәкилдә сәккиләр гурулуш, јоллар асфалтлашды-рылып. Нәм дә бу асфәлт јоллар шөһәрдән чыхыб ону учгар кәндләрә, сәнәјә вә кәнд тәсәруфаты мүәссисәләри илә дә бир-ләшдирир. Кәнд јоллары көз ошхәјир.

Сон беш илдә шөһәрдә 120—150 миң өдәд ағач вә күл колу басдырылып. Лап бу јахынлардә Ригадан 6 миң гызылкүл ко-лу кәтирилиб.

Тәсәруфатлар арасында социализм јә-ришынын мухтәлиф формалары вәр. Диг-гәти чәлб едән чәһәтләрдән бири дә бу-дур ки, Имишлидә јарыш төкчә сирф тә-сәруфат вә итисәдијәт мәсәләләри илә мөһдудлашдырылмыр. Г. Исмајилзәдә јол-дашла бәш чәкдјимиз бир нәчә колхоз-дә, һөјәндәрлыг тәсәруфатларында тәз-тәз бәлә сәзләр өшидриди: «Филан кол-хоз сиздән ирәли дүшүб, орда даһа чоғ ағач өкбиләр», «Күл коллары кәтирмәгә машын кәндәрдизимиз», «Төвләләр ара-сындаки бу бәш сәһдә мөјсә багы сәл-мәг јахшы олмәзми?» вә с. Бу һөјәндәр-лыг тәсәруфатлары һәггиндә икә, до-рудан дә, үрәклә, хусуси данышмаг лә-зимдыр. Инди рајонун он ики колхозунун ән муасир төләбләрә чәвәб вәрә биләчә кири һөјәндәрлыг тәсәруфатлары јә-рәд-дильб. Бу тәсәруфатлардәки сәлигә-сәһ-мәни, кәзәл һөјәт-бәчәни, һөјәндәрләр үчүн јарадычылыг шәрәти, бәрли-бәзәкли сәлигы өвләрини көрәндә әдәмин үрәји, доғрудан дә, дәгә дәнүр. Чүнки бу сәлигә-сәһман, јүксәк мөдәнијәт һәр бир ферма ишчисини кәјим-кәчминдән тутмуш дү-шүнчәсинә гәдәр чоғ ишә тәсир кәстә-рир. һөјәт шәрәти, иш шәрәти дөјишми-дикчә, мәрәг дәирәси дә дөјишилир...

Бүтүн бунлар, шүбһәсиз, сон он беш ил-дә республикамызын үмуми итисәди-и-кәт-имән, мөдәни јүксәлиши илә бағлыдыр. Даһа доғрусу, республикамызын бүтүн кү-шәләриндә, бүтүн тәсәруфат сәһәләриндә өзүнү кәстөрән јүксәлиш Имишли рајону-нун симасында дә конкрет шәкилдә мү-шәһидә олунур.

Тәсәруфатын јүксәлиши, абадлығы, гу-ручулуг ишләрини миғјәси илә кәшиш сәһ-бәтләрә иккан вәрән рајонларымыз чоғ-бәтләрә. Онлардан бири бәрәдә данышмағә дур. Шөһәр вә кәндләримизни муасир ики-кәш шөһәр вә кәндләримизни үрәјимиздә шәф јөнүнүн, мәнзәрәсинин үрәјимиздә доғрудуғу һиссләри бөлүшдүрмәк истә-дик. Чүнки бу мисәлләр өслиндә бүтүн рес-публикамызын итисәди-мөдәни јүксәли-ши, халгымызын һөјәтины даһа фирәвән, шә-јүрдәмузду даһа дә әбәд өтмәк үгүрүнә кә-чәк-күндүзә гәтиб чалышан әдәмләрин фәдәкәрлығы бәрәдә конкрет вә әјдин тә-сәвәүр јарадыр.

Сабир РҮСТӘМХАНЛЫ,
республика Ленин комсомолу мука-
фаты лауреаты.